

חינוך לזכויות אדם בימי קורונה

זכויות אדם בזמן משבר

מערך פעילות לעבודה עצמית לכיתות ט'-י'

מבוא למורה

ההכרזה העולמית בדבר זכויות האדם מ-1948, ואמנות האו"ם המרכזיות שנוצרו בעקבותיה, הן אמות מידה ערכיות להערכת הניהול התקין של כל שלטון בעולם. ההכרזה כוללת 30 סעיפים המפרטים עשרות זכויות, שנחשבות חיוניות לכל אדם למימוש אנושיותו. אלו הן הזכויות לחיים, לביטחון אישי, למקלט מרדיפות, לאזרחות, לקבוצה גדולה של חירויות, לשוויון (איסור אפליה מטעמים שונים), לכבוד אנושי ולהליך הוגן, וקבוצה של זכויות כלכליות-חברתיות ותרבותיות. מכיוון שזכויות אלה ראוי שכל יצור אנושי יהנה מהן, הן נחשבות זכויות אדם. פירוש הדבר, שכל אדם באשר הוא רשאי לתבוע את קיומן ממי שנחשבים חייבים לקיים אותן, וקודם כל מרשויות המדינה שבה הוא חי.

המאבק בהתפשטות מגפת הקורונה מעורר לא מעט סוגיות ושאלות הקשורות לזכויות אדם. התפרצות הנגיף בישראל הביאה את המדינה לחוקק תקנות לשעת חירום על מנת לעצור את התפשטות המגפה. פעולות לבלימת המגיפה הן הכרחיות לשם השמירה על בריאות הציבור ועל הזכות של כולנו לבריאות ולחיים. עם זאת, צעדים דרסטיים להגבלת תנועה, מניעת התכנסויות, טיסות וכניסה לישראל, השבתת לימודים ומקומות עבודה – בעיקר כאשר הם מתמשכים מעבר למספר שבועות – מובילים לפגיעה קשה בזכויות האזרחים. על הפגיעה בזכויות אדם, גם בשעת משבר, להיות מידתית. לפיכך, כל מהלך שנעשה לטובת המאבק בקורונה חייב להיבחן בכובד ראש גם בהיבט של צמצום הפגיעה בזכויות אדם.

מערך פעילות זה לתלמידים ולתלמידות נועד להעלות את מודעותם/ן למקרים של התנגשות בין זכויות בישראל בתקופה זו, במסגרת המאבק בהתפשטות נגיף הקורונה, ולהסב את תשומת לבם/ן לחשיבות צמצום הפגיעה בזכויות אדם ושמירה על עקרונות הדמוקרטיה גם בשעת משבר.

הפעילות מתאימה לתלמיד/ות כיתות ט'-י'; ניתן לחלקה לכמה משימות נפרדות, בהתאמה לכיתה ועל פי הצורך.

בברכה,

צוות מחלקת החינוך, האגודה לזכויות האזרח בישראל.

מעריך פעילות זה מכיל חומר שלא אושר באופן מפורש לשימוש על ידי בעלי זכויות היוצרים בו. השימוש כאמור נעשה למטרות לימוד, חינוך והוראה; היקף תפוצת המעריך יוגבל למטרות אלה בלבד, והחלקים שנלקחו מהיצירות המקוריות הם רק אלו שמאפשרים לנו ללמד על נושא השיעור. שמם של בעלי הזכויות צוין בהתאם והיצירות לא סולפו או שונו במידה העולה על הנדרש. במידה ואתה/ בעלת הזכויות ביצירה כלשהי ואתה/ מבקשת/ שנפסיק לעשות בה שימוש, נא צור אתנו קשר ב-mail@acri.org.il.

חלק א' – על פגיעה בזכויות יסוד בימי קורונה

קרא/י את המאמר "[על נגיף הקורונה ועל זכויות אדם בישראל](#)" מאת חן מענית (מתוך אתר גלובס), או לחילופין את העיבוד המקוצר למאמר המופיע בנספח.

דעה: על נגיף הקורונה ועל זכויות אדם בישראל

האמצעים שנוקטת המדינה כדי להיאבק בקורונה הם מחויבי המציאות • אבל כמו בשעת חירום ביטחונית, גם בשעת חירום רפואית צריך לצמצם את הפגיעה בזכויות הפרט

גלובס

06.03.2020 חן מענית

1. כתוב/כתבי שתי דוגמאות מתוך המאמר לפגיעה בזכויות יסוד כחלק מן המאבק בהתפשטות מגיפת הקורונה.
2. לגבי כל אחת מן הדוגמאות שבחרת, צייני/י האם לדעתך הפעולה שנקטה מוצדקת (כצעד הגנה הכרחי מפני הנגיף) או שיש בה פגיעה בלתי מידתית בזכויות היסוד של אזרחי המדינה.
3. במאמר טוען הכותב כי "לא רק הקורונה עצמה אלא גם המאבק בה כבר גובה מחיר כבד מאזרחי המדינה ופוגע בזכויותיהם". למה כוונתו?

חלק ב' – התנגשות בין זכויות

לפניך שלוש כותרות המתארות פעולות שנקטה מדינת ישראל לבלימת מגיפת הקורונה, על מנת לשמור על בריאות הציבור ועל הזכות של כולנו לבריאות ולחיים:

חדשות | בריאות

(א)

משרד הבריאות פרסם את המסלול שעברו שלושת חולי קורונה שאובחנו אתמול

המשרד הודיע שנוסעי טיסת אל על LY290 מאיטליה לישראל ביום חמישי מתבקשים להיכנס לבידוד. אחת החולות היא חיילת שעבדה בסניף "הפיראט האדום" באור יהודה, שבעליה נדבק בקורונה

28 שחור קריאת זן

הארץ

פורסם ב-01.03.20

(ב)

לא רק בני ברק: משרד הבריאות ממליץ להרחיב את הסגר לערים נוספות

הערים הנוספות הם אלעד, מגדל העמק, בית"ר עילית, אשקלון, טבריה, אור יהודה, מודיעין עילית. השר בנט אישר תגבור של 700 חיילים לצורך סיוע למשטרה באכיפת ההנחיות

מעריב אונליין 05/04/2020 23:04 2 דק' קריאה

שתפו:

מעריב
online

תגיות: אשקלון / בני ברק

קורונה: מחסום משטרה לאכיפת הסגר על העיר בני ברק (צילום: דוברת המשטרה)

(ג)

משבר הקורונה

השב"כ: "איכון הסלולריים של חולי הקורונה החל"

השירות החל לאכן את הניידים של חולי קורונה מאומתים במסגרת החקירה האפידמיולוגית שלהם, מה שיאפשר לשלוח הודעות לאנשים ששהו בקרבתם שעליהם להיכנס לבידוד. עד כה אוכנו חולים בודדים אך הכוונה היא להרחיב את השימוש באמצעי זה, כפי שהצהיר הערב נתניהו: "נגביר דרמטית את יכולת האיתור והבידוד של הנדבקים"

כלכליסט

עמיר קורץ 18.03.20 00:11

לגבי כל אחד מהמקרים המתוארים בכותרת, ענה/י על השאלות הבאות:

1. עם איזו זכות (או אילו זכויות) מתנגשת במקרה זה זכות הציבור לבריאות ולחיים?
2. מבין הזכויות המתנגשות, איזו זכות גברה בתקנות לשעת חירום שקבעה המדינה?
3. האם לדעתך הפגיעה בזכות האחרת ראויה ומוצדקת? האם לדעתך היא מידתית וסבירה? (חשוב/י - האם יש אמצעי אחר שפוגע פחות? האם התקנה חלה על הכל באופן גורף או שיש בה הקלות מסוימות?)

חלק ג' – הגנה על זכויות אדם בעת משבר

1. ב-26.4.2020 קיבל בג"ץ את עתירת האגודה לזכויות האזרח ושלוש עתירות נוספות נגד החלטת הממשלה, שהסמיכה את שירות הביטחון הכללי (השב"כ) לאתר את כל האנשים שהיו במגע קרוב עם חולי קורונה.

קרא/י את שני הציטוטים הבאים מתוך תמצית פסק הדין וענה/י על השאלה שלאחריהם :

"הבחירה לעשות שימוש בארגון הביטחון המסכל של המדינה לצורך מעקב אחר מי שאינם מבקשים לפגוע בה, מבלי שניתנה הסכמה לכך מצד מושאי המעקב, מעוררת קושי רב ביותר ויש לחתור למציאת חלופה הולמת אחרת, המגשימה את עקרונות הגנת הפרטיות".

"יש לשמור מכל משמר שהאירועים החריגים שעמם אנו מתמודדים בימים אלה לא יותירו אותנו עם מדרון חלקלק של שימוש באמצעים חריגים ופוגעניים ללא הצדקה".

↩ מהי, להבנתך, משמעות הציטוטים הללו באשר למידתיות הפגיעה בזכות לפרטיות על ידי איכון הסלולריים של חולי קורונה?

2. תמונת רחפן זו מתעדת הפגנה של מחאת הדגלים השחורים בכיכר רבין בתל אביב ב-19.4.2020 :

צילום : תומר אפלבוים, [הארץ](#).

א. איזו זכות באה לידי ביטוי בתמונה?

ב. מדוע, לדעתך, בג"ץ החריג את אישור היציאה מן הבית לצורך הפגנה, בזמן שהתרחקות של למעלה מ-500 מטר מן הבית למטרות אחרות (כמו למשל פעילות ספורט) נאסרה?

נספח:

על נגיף הקורונה ועל זכויות אדם בישראל

עיבוד מקוצר למאמר דעה מאת חן מענית שפורסם באתר גלובס ב-6.3.2020

[למאמר המלא באתר גלובס](#)

וירוס הקורונה מציב בפני המדינה אתגרים חדשים ומורכבים. האתגר הגדול הוא להילחם באפקטיביות במה שכבר נראה כמגיפה מסוכנת ובעלת השלכות הרסניות לציבור ולחברה, אך לעשות זאת תוך פגיעה מידתית בזכויות היסוד של האזרחים. המחלה מסתמנת כמגיפה שמביאה אותנו למצב חירום לאומי רפואי, אך לא רק הקורונה עצמה אלא גם המאבק בה כבר גובה מחיר כבד מאזרחי המדינה ופוגע בזכויותיהם.

למשל, ההחלטה לחייב כל ישראלי שחזר לארץ מאחת הארצות הנגועות בקורונה להיכנס לבידוד ביתי של שבועיים, תוך הטלת סנקציה פלילית על מי שמפר את הבידוד, היא כנראה נכונה למאבק בהתפשטות המגיפה, אבל יש לה מחיר. הבידוד מנתק את האדם מהסביבה ופוגע בזכויות היסוד שלו לחירות, לניידות, לחופש תנועה, פוגע בחופש העיסוק שלו ואפילו בחופש הביטוי שלו ובכבודו כאדם.

אז מה עושים? פועלים במידתיות ובצורה מאוזנת. דוגמה להוראת בידוד בלתי מידתית ראינו כשמשרד הבריאות הורה לאלפי אוהדים שנכחו באצטדיון בלומפילד במשחק הדרבי התל-אביבי להיכנס לבידוד ביתי של 14 יום, בגלל אוהד בודד שחלה בקורונה ונכח באצטדיון. למרבה המזל, במשרד הבריאות הבינו מהר את הטעות שעשו, והם צמצמו את מספר האוהדים שנדרשו להיכנס לבידוד לכמה עשרות בלבד שישבו בסמוך לאוהד החולה.

פגיעה נוספת בזכויות היסוד של אזרחים בשל המאבק בקורונה, היא בזכותם לפרטיות. חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו קובע כי כל אדם זכאי לפרטיות ולצנעת חייו וכי אין נכנסים לרשות היחיד של אדם שלא בהסכמתו. אולם האופן שבו המדינה מנסה למגר את הקורונה נעשה תוך פגיעה מובהקת בכבודם ובפרטיותם של החולים. המדינה דורשת מכל חולה קורונה לפרט בפניה על כל מקום ואתר שבו שהה בכל דקה ודקה מאז שלפי החשד חלה. אחר-כך היא מפיצה את המידע הפרטי הזה לכלל הציבור. המטרה חשובה מאוד: להזהיר את הציבור ששהה בסמוך לחולה הקורונה באותם ימים ולבודד אותו. אולם המחיר הוא שאותם חולים נאלצים לחשוף את חייהם הפרטיים בפני הכלל.

אז לסיכום, הבידוד הביתי שסנקציה פלילית בצדו, החובה על חולי קורונה לפרט איפה שהו, האשפוז במחלקות מבודדות בבתי החולים, האיסור על כינוסים רבי משתתפים, האיסור לצאת מהארץ למדינות מסוימות בחו"ל והאמצעים הנוספים שנוקטת המדינה כדי להיאבק בהתפשטות נגיף הקורונה, הם מחויבי המציאות ובעלי תכלית ראויה של שמירה על בריאות הציבור. אבל כמו בשעת חירום ביטחונית, גם בשעת חירום רפואית המאבק בקורונה צריך להיעשות תוך צמצומה, עד כמה שניתן, של הפגיעה בזכויות הפרט של הציבור הישראלי. שנהיה בריאים.